

J. J.

"Przemysł warszawski u progu epoki kapitalistycznej (1815-1868)", Tadeusz Łepkowski, Warszawa 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/1, 157-158

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cji" — organizacji zrzeszającej polskich słuchaczy na Akademii we Freibergu. Wymienia też nazwiska najbardziej znanych ze swych późniejszych prac absolwentów tej uczelni.

Opracowanie uzupełniają spisy Polaków immatrykulowanych na Akademii we Freibergu w latach 1760—1914 i na Akademii w Szemnicach w latach 1770—1870.

Ciekawym dodatkiem są wyciągi z listów i oświadczenia byłych słuchaczy Akademii we Freibergu w sprawie istnienia i działalności polskiego stowarzyszenia akademickiego „Sarmacja”. Relacje te mają tym ważniejsze znaczenie dokumentalne, że w niedawno wydanej historii Akademii Górniczej we Freibergu¹ Polacy nie są wymienieni wśród różnych narodowości uczęszczających do tej uczelni. Również później (w 1959 r.) Archiwum Akademii i tamtejszy Instytut Historii Górnictwa stwierdzały, że żadne organizacje polskich słuchaczy nie są im znane.

J. J.

W. W. Tichomirow, *Geologija w Rossii pierwszej połowiny XIX wieka*. Izdatelstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa 1960, s. 227.

Geologia w Rosji w pierwszej połowie XIX stulecia jest pierwszą pracą serii zaplanowanej jeszcze w r. 1949 przez Instytut Nauk Geologicznych AN ZSRR. Jej autor, historyk geologii W. W. Tichomirow, zasłużony na polu badań i ich organizacji w swej dziedzinie, dał w tej książce świetny przykład monografii historycznej. Z dwóch wyraźnie różnych części tej pracy pierwsza zawiera — po krótkim przeglądzie literatury z historii geologii — obraz wczesnego stanu geologii i organizacji służby górniczo-geologicznej oraz społeczno-ekonomicznych warunków w Rosji w pierwszej połowie XIX wieku. Druga część natomiast przedstawia badania geologiczne w różnych regionach kraju w tym okresie.

Wydaje się, że tego rodzaju układ — pozwalający na wszechstronne przedstawienie stanu i warunków rozwoju nauki w określonym okresie czasu — jest godnym naśladowania wzorem dla przedstawiania dziejów geologii poszczególnych krajów, a przy pewnych modyfikacjach — również i dla opracowania historii geologii powszechnej.

J. Bb.

Tadeusz Lepkowski, *Przemysł warszawski u progu epoki kapitalistycznej (1815—1868)*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, (wyd. powielane), Warszawa 1960, s. 156 + tablice.

Autor pracy — jak mówi we wstępie — postawił sobie za zadanie „naszkicowanie głównych linii rozwojowych przemysłu warszawskiego u progu kapitalistycznej industrializacji”. Opracowanie swoje traktuje on „jako przyczynek do zrozumienia działania złożonego mechanizmu przeobrażeń wielobranżowego przemysłu wielkiego miasta na przelomie dwóch formacji społeczno-gospodarczych i to w specyficznej sytuacji kraju zapóźnionego w rozwoju i pozbawionego samodzielności politycznej”.

Praca dzieli się na trzy rozdziały: *Revolucja manufakturowa (1815—1830)*, *Upa-*

¹ H. Baumgartel, *Aus der Geschichte der Bergakademie Freiberg*. II wydanie, Freiberg 1957.

dek włókiennictwa i zwycięstwo przemysłu metalowego (1831—1848/49), Początki wielkiego przemysłu (ok. 1848 — ok. 1868).

Bazę źródłową pracy stanowią materiały archiwalne oraz ówczesna prasa. Z uwagi na to, że materiały te wskutek zniszczeń wojennych są niezbyt obszerne i ilościowo nierównomierne tak pod względem chronologicznym, jak i rzeczowym, niektóre problemy zostały omówione w mikroprzemysłowej skali przedsiębiorstw a inne, liczniejsze, w makroprzemysłowej skali poszczególnych gałęzi produkcji i przemysłu Warszawy jako całości.

Bardzo interesującym elementem pracy są zestawienia ilości zakładów oraz wartości ich produkcji globalnej i w przeliczeniu średnim na jeden zakład w najważniejszych gałęziach przemysłu warszawskiego w latach 1847—1866.

Książka ukazała się w serii Instytutu Historii PAN „Badania nad dziejami przemysłu i klasy robotniczej w Polsce”, redagowanej przez prof. W. Kulę. Za tę m. in. pracę autor wyróżniony został ostatnio nagrodą naukową m. st. Warszawy.

J. J.

Jan Zawidzki, *Szkice biograficzne*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959, s. 243.

Ta ciekawa — zwłaszcza dla historyka chemii — książka napisana przez wybitnego uczonego zawiera cztery szkice biograficzne: o H. Le Chatelierze, J. J. Boguckim, M. Berthelocie i S. A. Arrheniusie, oraz dwa krótkie zarysy rozwoju chemii w Polsce i badań pani Fulhame nad procesami odtleniającymi. Ostatnia praca, szczególnie interesująca, dotyczy traktatu chemicznego pewnej Angielki p. Fulhame z r. 1794, który Zawidzki odnalazł po kilkunastu latach poszukiwań w przekładzie niemieckim i uznał za zasługujący na uwagę „zarówno z racji oryginalnie pomyślanego eksperymentu, jak i śmiałego na owe czasy ujęcia teoretycznego”. Omawiając zapomnianą postać angielskiej chemiczki autor zwrócił uwagę na udział kobiet w rozwoju chemii, począwszy od czasów starożytnych (Maria Żydówka i Kleopatry) aż do Marii Skłodowskiej-Curie.

Powyższe szkice poprzedza rozdział opracowany przez A. Dorabialską i W. Świętosławskiego pt. *Jan Zawidzki. Ze wspomnień osobistych*. Autorzy zrezygnowali świadomie z kreślenia szczegółowego i pełnego życiorysu zmarłego w 1928 r. profesora, a ograniczyli się do przedstawienia najbardziej typowych cech Zawidzkiego jako uczonego i autora prac, wykładowcy i pedagoga oraz przewodniczącego Rady Naukowej Chemicznego Instytutu Badawczego. W zakończeniu podano bibliografię prac o Janie Zawidzkim.

Książka stanowi tom VII wydawanej przez Polskie Towarzystwo Chemiczne serii „Chemia współczesna”.

cd

Karol Jonca, *Położenie robotników w przemyśle górniczo-hutniczym na Śląsku w latach 1889—1914*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław 1960, s. 294.

Wydana przez Zakład Historii Śląska Instytutu Historii PAN praca analizuje głównie ekonomiczną stronę warunków życia robotników w górnictwie i hutnictwie na Górnym i Dolnym Śląsku na przełomie XIX i XX wieku. Okres silnego rozwoju przemysłu ciężkiego stworzył w śląskich centrach przemysłowych, w związku z liczącym wzrostem sił roboczych, nowe problemy ekonomiczne, społeczne, narodowościowe, polityczne, kulturalne.